

5.9.2025

**Helsingin kaupunginmuseon lausunto Punavuoren sekä Eiran ja
Länsisataman kortteleiden asemakaavan muutoksen osallistumis-
ja arviointisuunnitelmaa**

HEL 2025-005812 T 10 03 03

Helsingin kaupunkiympäristön toimialan asemakaavoituspalvelu on pyytänyt kaupunginmuseon lausuntoa Punavuoren sekä Eiran ja Länsisataman kortteleiden asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Kaupunginmuseo tarkastelee hanketta perustetäväänsä mukaisesti kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta.

Asemakaavan muutosta koskeva alue sijaitsee eteläisessä kantakaupungissa. Kaavarajaus käsittää lähes koko Punavuoren kaupunginosan, pois lukien tuoreet tai erillisinä hankkeina valmisteilla olevat asemakaavat. Lisäksi alueeseen kuuluu kortteleita Eiran ja Länsisataman kaupunginosista. Hietalahdenrantaa edistetään erillisenä kaavahankkeena.

Asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelman (1.8.2025) mukaan alueen asemakaavat ajantasaistetaan vastaamaan toteutunutta nykytilannetta. Asemakaavan muutoksessa päivitetään muun muassa tonttien rakennusoikeudet, rakennusalat ja käyttötarkoitukset sekä tarkistetaan alue- ja kohdekohtaiset suojelumerkinnot. Olemassa olevaa rakennetta ja vanhoja asemakaavoja koskeva asemakaavojen ajantasaistamistyö ei mahdollista merkittäviä muutoksia. Nykyrakenteesta poikkeava lisä- tai uudisrakentaminen vaatii jatkossakin oman erillisen asemakaavamuutoksensa. Kaavoitustyön aikana pohditaan joidenkin vaikutuksiltaan vähäisten, pienimuotoisten joustojen ja muutosten mahdollisuutta olemassa olevassa rakenteessa. Alueen kaavoitus on tullut vireille kaupungin aloitteesta.

Alueella on voimassa erityyppisiä, sisällöiltään ja tavoitteiltaan osin vanhentuneita asemakaavoja 1800-luvulta nykypäivään. Korttelialueet ovat pääosin yksityisomistuksessa. Alueella on myös valtion omistamia kohteita. Helsingin kaupunki omistaa yleiset alueet sekä muutamia tontteja. Alueella on voimassa paljon rakennuskieltoja kaavojen puutteiden takia, jotka poistuvat, kun asemakaavat päivitetään. Alueella on voimassa Helsingin yleiskaava 2016, jossa alue on merkitty pääosin Kantakaupungin (C2) alueiksi. Asemakaava-alue sijoittuu maakunnallisesti arvokkaan kulttuuriympäristön Helsingin empire-keskusta ja kivi-kaupunki alueelle. Asemakaava-alue sisältää lisäksi useita valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä (RKY 2009). Kaava-alueen pohjoisosassa Bulevardi sekä sen eteläpuolen rakennukset

5.9.2025

osoitteissa Bulevardi 40, 46 ja 56 kuuluvat kohteeseen "Esplanadi - Bulevardi". Kaava-alueen eteläreunassa Tehtaanpuisto ja siinä sijaitseva Mikael Agricolan kirkko kuuluvat kohteeseen "Eiran kaupunginosa, Huvilakadun korttelit ja Mikael Agricolan kirkko". Vastaavasti osa kortteleista 450 ja 110 kuuluvat idänpuoleiselta reunaltaan kohteeseen "Johanneksen kirkko ympäristöineen".

Kantakaupunkia ja keskustaa koskeva maankäytön keskustavision ja sen laaja vuorovaikutustyö luovat pohjaa ja kehittämisen periaatteita kantakaupungin asemakaavojen ajantasaistamiselle sekä alueen hankkeille. Kaupunginhallitus hyväksyi 25.1.2021 Helsingin keskustavision - Linjauksia maankäytön ja liikenteen suunnittelulle kantakaupungissa maankäytön ja liikkumisen jatkosuunnittelun pohjaksi. Ohjeellisina noudatettavat linjaukset toimivat maankäytön suunnittelun lähtökohdana koskien kantakaupungin ja keskustan kortteleita sekä puistoja ka-tualueita.

Punavuoren alue on inventoitu kantakaupungin rakennussuojeluinventoinnin kokonaistarkastuksen yhteydessä 1990-luvun alussa. Helsingin kaupunginmuseo on lisäksi inventoinut kantakaupungin asuin kerrostalojen porrashuoneita vuonna 2003. Punavuorella sijaitsevista rakennuksista on myös tehty rakennushistoriaselvityksiä. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaan asemakaavan valmistelun yhteydessä laaditaan kulttuuriympäristöä koskeva Punavuoren ominaispiirreselvitys, jota käytetään sekä kaavoituksen että kulttuuriympäristön suojelun ja muiden rakennettua ympäristöä koskevien suunnitelmien ja päätösten tausta-aineistona. Ominaispiirreselvityksessä tunnistetaan rakennusperinnön, puistojen ja muiden julkisten tilojen arvot ja niiden rooli alueiden identiteetin ja ominaispiirteiden muodostumisessa ja säilymisessä.

Punavuoren rakentuminen

Punavuori ei ole yhtenäinen asemakaavallinen kokonaisuus, vaan sen rajat ovat muuttuneet useaan kertaan. Maastonmuodoiltaan hankala kallioinen alue Ratakadun eteläpuolella on rakentunut vähitellen eri suunnista. Myös kaupunginosan nimi on muuttunut usein ja ollut vasta vuodesta 1959 lähtien Punavuori. Ehrenström laati vuonna 1814 asemakaavaehdotuksen Pohjoisesplanadin eteläpuolisille alueille Uudenmaan esikaupunkialueen perustamista varten. Helsingin neljä ensimmäistä kaupunginosaa - Kruununhaka, Kluuvi, Kaartinkaupunki ja Kamppi - muodostivat varsinaisen kaupunkialueen. Asemakaavaehdotuksen akselina oli nykyinen Bulevardi ja kaava ulottui etelässä Isolle Roobertinkadulle asti. Alueelle rakentui puukaupunki, jolla oli empiren ominaispiirteitä: leveä ja matala katutila, suuret tontit ja väljästi rakennetut korttelit. Punavuori oli pitkään pienporvareiden ja työväestön asuttamaa. Hajanaisilla vuokratonteilla asui kalastajia erityisesti Hieta-

5.9.2025

lahdenrannassa. 1820-luvulla kaupunginosan luonne muuttui teollisuusalueeksi, kun Nikolai Sinebrychoff perusti Hietalahdenrantaan olut- ja virvoitusjuomatehtaan. Koko kaupunginosaa leimannut Sinebrychoffin tehdas toimi alkuperäisellä paikallaan pitkään, noin 170 vuotta. Kaupunginosaan perustettiin myöhemmin myös muita teollisuuslaitoksia, kuten Fazerin karamellitehdas ja Nokian tehdas. Myös puistoilla - sekä Sinebrychoffin puistolla että Klinckowströmin puutarhalla - on ollut poikkeuksellisen suuri merkitys Punavuoren kaupunkirakenteen kehitykseen. 1850-luvun jälkeen alkoivat puutalot vähitellen väistyä kivitalojen rakentamisen tieltä. 1800-luvun lopulla kivikaupunki ulottui Iso Robertinkadun itäpäähän. Kaava-alue esiintyy suurin piirtein nykyisessä muodossaan vasta vuoden 1887 asemakaavassa. Nykyisin Punavuori on tiiviisti rakennettu asuinalue, jonka rakennuskanta on valmistunut pääasiassa 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa, mutta alueella on myös nuorempaa rakennuskantaa.

Kaupunginmuseon kanta

Asemakaavan muutosalueella sijaitsee useita asemakaavalla suojeltuja rakennuksia. Alueella sijaitsee lisäksi Kirkkolaiilla vuonna 2004 suojeltu vuonna 1935 valmistunut arkkitehti Lars Sonckin suunnittelema Mikael Agricolan kirkko sekä Valtioneuvoston asetuksella vuonna 1980 suojeltu Sinebrychoffin talo ja talousrakennukset. Asemakaavan muutoksen yhteydessä tulee selvittää ja säilyttää alueen kulttuurihistorialliset ja kaupunkikuvalliset arvot sekä ominaisuudet. Kaavan yhteydessä laadittavaan ominaispiirreselvitykseen pohjautuen, tulee suojelun ja kaupunkikuvallisten määräysten avulla varmistaa merkittävien arvoympäristöjen sekä yksittäisten kohteiden säilyminen, myös modernimman rakennusperinnön osalta.

Asemakaavamuutoksessa tulee huomioida alueen kaupunkikuva, kulttuuriympäristö ja rakennushistoria niiden arvot turvaavilla asemakaavamerkinnöillä. Suojelumerkintöjä tulee kohdistaa arvokkaille ja huomattavan arvokkaille rakennuksille, sekä niiden julkisille ja puolijulkisille sisätiloille. Suojeltaviin tiloihin kuuluvat myös asuin- ja toimitalojen arvokkaat porrashuoneet. Suojelumerkintöjen tulee kattaa myös rakennushistoriallisesti kerrostuneet kohteet. Suojelun tulee kohdentua kohteiden katu- ja piharakennuksiin, jolloin tunnistetaan urbaanien pihaympäristöjen rakennus- ja kulttuurihistorialliset arvot.

Myös alueen arvokkaat näkymät, katulinjat sekä maisemakulttuurin osalta arvokkaat kohteet tulee ottaa huomioon. Historiallisesti merkittäville kaupunkitiloille tulee lisäksi osoittaa asianmukaiset suojelumääräykset. Museo pitää tärkeänä, että suojelumääräyksiä tarkastellaan, ja tarvittaessa täydennetään, asemakaavan muutoksen edetessä asiantuntijayhteistyönä

5.9.2025

Arkeologia

Helsingin kaupunginmuseo tarkastelee Punavuori sekä Eiran ja Länsisataman kortteleita -nimistä asemakaavan muutoshanketta myös arkeologisen kulttuuriperinnön suojelun ja tutkimustarpeen näkökulmasta.

Punavuori sekä Eiran ja Länsisataman kortteleita -nimisellä asemakaavan muutosalueella ei sijaitse ennestään tunnettuja muinaismuistolain rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita kulttuuriperintökohteita

Kaavamuutosalueen länsiosassa sijaitsee Museoviraston ylläpitämän muinaisjäänösrekisterin perusteella kaksi arkeologista löytöpaikkaa; kohteet Hernesaarenkatu sekä Merimiehenkatu. Molemmat ovat 1900-l. alkupuolella löydettyjä kivikautisia esineitä, jotka eivät liity kiinteään muinaisjäänökseen. Kaavamuutosalue on voimakkaasti rakennettua tiivistä kantakaupunkia ja arkeologinen potentiaali on marginaalinen. Museo arvioi selvitystarvetta ja tekee tarvittaessa täydentävää tarkastelua alueella kaavahankkeen kuluessa.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa esitetty kaavarajaus on kaupunginmuseon näkökulmasta perusteltu. Museolla ei ole muuta huomautettavaa asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta.

Lisätiedot

Katariina Ruuska-Jauhijärvi, tutkija, puhelin: 09 310 36473
katariina.ruuska-jauhijarvi(a)hel.fi

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö